

DJELOVANJE INICIJATIVE ZA PROMICANJE POMORSKE BAŠTINE VELE LUKE U SURADNJI S CENTROM ZA KULTURU VELA LUKA

RADA DRAGOJEVIĆ ČOSOVIĆ □ Muzejske zbirke Centra za kulturu Vela Luka

sl.1. Živi lučki promet u Veloj Luci početkom 20. st.
Zbirka preslika razgednica Arhivskog sabirnog centra Korčula – Lastovo SCKL

Vela Luka je mjesto izrazito bogate pomorske baštine u kojemu su stasale generacije pomoraca, ribara i brodograditelja, a more utječe na gotovo sve segmente života tog naselja na zapadnom dijelu otoka Korčule. Smještenu u dnu dubokog zaljeva, Vela Luka je jedno od najpogodnijih sidrišta na istočnoj jadranskoj obali. Relativno bogata podmorska arheološka baština zapadnog dijela otoka Korčule, s brojnim pronađenim amforama, definira taj predio kao vrlo prometno područje koje je pratilo trendove globalnih trgovačkih kretanja tijekom cijele antike. Dio pronađenih amfora godinama se čuvao i prezentirao u Centru za kulturu Vela Luka, gdje su donedavno bile izložene u prizemlju palače Franulović Repak. Iako je geografski smještaj današnje Vele Luke kroz povijest bio otegotna okolnost jer je život uz more bez utvrdenoga grada značio golemu opasnost za stanovnike, u 19. stoljeću upravo taj položaj određuje budućnost mjesta i postaje činitelj razvoja i napretka toga najmlađeg naselja na otoku Korčuli.

Bogata pomorska baština i tradicija Vele Luke već je dugi niz godina poticaj iznimno aktivnoj velolučkoj Inicijativi za promicanje pomorske baštine Vele Luke u realizaciji brojnih projekata inspiriranih tim neizostavnim dijelom našega kulturno-povijesnog nasljeđa.

Raznim projektima i aktivnostima grupa zaljubljenika u pomorsku baštinu i u svoje mjesto nastoji promovirati taj iznimno važan segment velolučke povijesti i nasljeđa. Od početka djelovanja Inicijativa za promicanje pomorske baštine Vele Luke intenzivno surađuje s Centrom za kulturu Vela Luka te zajedno ostvaruju brojne projekte tematski vezane za pomorsku baštinu mjesta. Inicijativa za promicanje pomorske baštine Vele Luke odnedavno djeluje u sklopu Udruge Lanterna, društva za promicanje kulture, običaja, baštinskih i prirodnih vrijednosti Vele Luke i otoka Korčule. Tematske izložbe, radijske emisije, televizijski prilogi, predstavljanja kalendara s motivom velolučkog brodograditelja te suradnja s ustanovama koje djeluju na području kulture obilježile su rad te vrijedne grupe velolučkih entuzijasta koja je i u doba korone bila aktivna i pridonosila promoviranju pomorske baštine mjesta.

Osim navedenoga, Inicijativa za promicanje pomorske baštine Vele Luke prati i promovira rad kreativnih pojedinaca iz naše male otočne zajednice koji na različite načine pridonose očuvanju i valorizaciji pomorske baštine Vele Luke. Mnogi od njih ostali bi javnosti nepoznati da ih Inicijativa nije prepoznala i njihove vrijedne radove prezentirala široj zajednici.

Inicijativa za promicanje pomorske baštine Vele Luke utemeljena je 2016. godine s ciljem očuvanja, vrednovanja i promicanja velolučke pomorske baštine, a njezini su aktivni članovi Dragiša Barčot, Tonko Barčot, Ivo Žuvela, Ivo Vlašić, Dalibor Vlašić i Veselin Oreb. Iste godine kada je utemeljena, u suradnji s Centrom za kulturu Vela Luka, Inicijativa je organizirala veliku dokumentarnu izložbu *Pomorstvo Vele Luke*. Na izložbi su prezentirane brojne fotografije, dokumentarna građa, makete brodova, predmeti vezani za pomorstvo, a u realizaciji izložbe i prikupljanju materijala sudjelovali su brojni mještani. Tijekom rada na izložbi zaključeno je da je riječ o iznimno širokoj, bogatoj, ali i slabo istraženom baštini Vele Luke te da je potrebno i nužno nastaviti s istraživanjima koja bi se jednog dana mogla objediniti u vrijednu monografiju.

Spomenuta je izložba bila popraćena katalogom i o njoj je snimljen prilog za HRT, a bila je najposjećeniji događaj u Centru za kulturu Vela Luka te godine. Uz izložbe *El Shatt – platneni grad* (2005.) i izložbu Ivana Kožarića *Smeće / Zlato* (2009.) te četiri recentne izložbe posvećene glazbenom velikanu Oliveru Dragojeviću, izložba *Pomorstvo Vele Luke* bila je jedna od najposjećenijih izložaba u proteklih dvadesetak godina u mjestu i pobudila je golemo zanimanje tamošnjih stanovnika za tu temu. Potkraj 2017. godine u Centru za kulturu Vela

Luka predstavljen je kalendar za 2018. godinu, prvi u nizu kalendara s fotografijama starih velolučkih brodova, a osmislila ih je Inicijativa za promicanje pomorske baštine Vele Luke. Predstavljanje kalendara privuklo je neobično veliku pozornost, što je bio snažan poticaj za daljnje prikupljanje i rad. Kalendar su predstavili ravnatelj Centra za kulturu dr. sc. Dinko Radić i arhivist Tonko Barčot, a program je vodila viša kustosica Rada Dragojević Cosović.

U suradnji s Inicijativom za promicanje pomorske baštine Vele Luke, Centar za kulturu Vela Luka uspješno je prezentirao zbirku drvenih maketa brodova samoukog umjetnika Nedjeljka Gugića Kotarca u sklopu muzejsko-edukativne akcije *Lađa*, koja se održala u svibnju iste godine. Budući da se pojedini članovi Inicijative aktivno bave brodomodelarstvom, zahvaljujući njihovu velikom angažmanu i entuzijazmu, popravljani su pojedini brodovi iz Zbirke Nedjeljka Gugića Kotarca. U tome su se posebno istaknuli umirovljeni pomorac i brodomodelar Ivo Vlašić te umirovljeni nastavnik fizike i brodomodelar Vojko Tabain, koji je za četiri najveća broda iz Zbirke od drva i stakla izradio reprezentativne muzejske vitrine. Također, zahvaljujući velikom znanju i iskustvu članova Inicijative, za pojedine je predmete iz Zbirke utvrđeno kojem tipu broda pripadaju. Naime, muzejska dokumentacija nije sadržavala podatke o pojedinim predmetima iz fundusa Centra za kulturu Vela Luka.

Treba naglasiti da su u muzejsko-edukativnoj akciji sudjelovali i učenici Osnovne škole Vela Luka s nastavnikom likovnog odgoja Damirom Telentom. Učenici su za vrijeme trajanja muzejsko-edukativne akcije posjećivali Centar za kulturu Vela Luka, gdje su se uz stručno vod-

sl.2. Fotografija s pozivnice za predstavljanje trećeg kalendara *Pomorstvo Vele Luke*, 2020. Ovaj kalendar prikazuje stare velolučke drvene brodove kojima su velolučki pomorci i trgovci prevozili razne terete tijekom prošloga stoljeća.

sl.3. Plakat/poziv na predstavljanje kalendara *Pomorstvo Vele Luke 2018.* u Centru za kulturu Vela Luka, u organizaciji Inicijative za promicanje pomorske baštine Vele Luke

sl.4. Plakat/poziv na predstavljanje kalendara *Pomorstvo Vele Luke 2019.* u Centru za kulturu Vela Luka, u organizaciji Inicijative za promicanje pomorske baštine Vele Luke

sl.5. Umirovljeni pomorac i brodomodelar Ivo Vlašić

sl.6. Volonteri Veselin Oreb i Toni Koc

sl.7. Postavljanje dječjih radova

sl.8. Umirovljeni nastavnik fizike i brodomodelar Vojka Tabain u svojoj stolarskoj radionici

stvo upoznali sa zbirkom drvenih maketa brodova, crtali ih te organizirano išli u posjet stolarskoj radionici Vojka Tabaina kako bi još bolje upoznali proces izrade maketa brodova. Učenički crteži izloženi su na izložbi drvenih maketa brodova samoukog umjetnika Nedjeljka Gugića Kotarca u sklopu muzejsko-edukativne akcije *Lađa*, koja je svečano otvorena na Međunarodni dan muzeja 18. svibnja 2018. u galeriji Centra za kulturu Vela Luka. Nakon muzejsko-edukativne akcije *Lađa* brodovi iz zbirke drvenih maketa brodova samoukog umjetnika Nedjeljka Gugića Kotarca za koje su izrađene vitrine prezentirani su zajedno s amforama i olovnom prečkom antičkog sidra u prizemlju zgrade Centra za kulturu Vela Luka. U prizemlju su postavljene i informativne table te fotografije podvodnih arheoloških lokaliteta u akvatoriju otoka Korčule koje je Centru ustupio Hrvatski restauratorski zavod. Iste, 2018. godine u ljeto Centar za kulturu Vela Luka organizirao je dokumentarnu obljetničku izložbu *Međunarodni susret likovnih umjetnika u Veloj Luci*. I u toj su prigodi članovi Inicijative za očuvanje pomorske baštine Vele Luke pružili veliku tehničku potporu u realizaciji izložbe i svojim nesebičnim zalaganjem pridonijeli uspješnom ostvarenju projekta. Zbog iznimnog angažmana i doprinosa očuvanju baštinskih vrijednosti Inicijative, Centar za kulturu Vela Luka uputio je početkom 2019. godine Odboru za dodjelu javnih priznanja Općine Vela Luka dopis u kojemu je predložio da se Inicijativi za očuvanje pomorske baštine Vele Luke dodijeli općinsko javno priznanje za izvanredno kolektivno postignuće u 2018. godini.

Godine 2020. Centar za kulturu uključio se u manifestaciju *Noć muzeja* i realizirao izložbu *Stolovi Sunca pod okriljem Posejdone*, pri čemu su mu članovi Inicijative pružili tehničku potporu. Prema preporukama Hrvatskoga muzejskog društva, šesnaesta po redu *Noć muzeja* 2021. provodila se virtualno, a tema joj je bila *Zadaće muzeja u uvjetima kriza*. Kako je jedno od poslanja muzeja edukacija i očuvanje sjećanja društvene zajednice, Centar za kulturu Vela Luka i Inicijativa za promicanje pomorske baštine Vela Luka predstavili su važan segment velolučke pomorske baštine – velolučkog brodarstva Dalmatinsku plovidbu. Ta poznata velolučka broderska tvrtka nekad je zapošljavala velik broj pomoraca iz Vele Luke, s otoka Korčule i sa šireg područje te je bitno utjecala na život mještana, njihov standard i način života. Prezentacija je, kao i prijašnjih godina, bila popraćena prigodnim glazbenim programom, a cilj joj je bilo očuvanje i promicanje pomorske baštine kao jedne od najvažnijih sastavnica našeg identiteta. Tom prilikom predstavljen je kalendar s fotografijama brodova u vlasništvu Dalmatinske plovidbe kojeg je, uz bogatu fotografsku prezentaciju, predstavio član Inicijative za promicanje pomorske baštine Vele Luke prof. Tonko Barčot. Na predstavljanju su govorili i ravnatelj Centra za kulturu dr. sc. Dinko Radić i član Inicijative za promicanje pomorske baštine Vele Luke Veselin Oreb, a program *Noći muzeja* osmislila je i vodila viša kustosica

Rada Dragojević Čosović. Glazbeni gosti 16. *Noći muzeja* u Veloj Luci bili su Sonja Dragojević i Franko Bačić. Program su virtualno, uz brojne stanovnike Vele Luke, pratili mnogi Velolučani u svijetu, naseljeni od Australije do Amerike. Do danas je tiskano sedam kalendara, a u pripremi je novi, osmi. U ljeto 2023. godine otvorena je izložba *Punim jedrima – crteži Iva Vlašića* i makete luških brodomodelara. Bila je to treća izložba realizirana suradnjom Centra za kulturu Vela Luka i Inicijative za promicanje pomorske baštine Vele Luke, a održana je od 14. do 24. srpnja 2023. u prostoru Osnovne škole Vela Luka.

Naime, do sada su izložbe održavane u galerijskom prostoru u palači Franulović Repak u središtu Vele Luke, u kojoj desetljećima djeluje Centar za kulturu Vela Luka. Budući da je u tijeku adaptacija prostora u zgradi za potrebe buduće memorijalne zbirke posvećene Oliveru Dragojeviću, izložba *Punim jedrima – crteži Iva Vlašića* i makete luških brodomodelara održana je u prizemlju Osnovne škole Vela Luka, u sklopu koje djeluje i Osnovna glazbena škola imena Olivera Dragojevića. Usto, ove je godine predstavljen rad iznimno aktivnog člana Inicijative Iva Vlašića, umirovljenog pomorca i brodomodelara koji potječe iz ugledne brodograditeljske obitelji Katalinić. Ivo Vlašić nacrtao je seriju brodova vezanih za Vela Luku, a kao inspiracija su mu poslužili kalendari pomorske tematike koje je tiskala i osmislila Inicijativa Pomorstvo Vele Luke tijekom svoga aktivnog rada proteklih godina. Za izložbu je odabrano tridesetak Vlašićevih crteža u crnom flomasteru popraćenih informacijama o svakome pojedinom brodu. Osim crteža Iva Vlašića, na izložbi su prezentirane i makete brodova još nekoliko velolučkih brodomodelara. Izložene su makete pokojnog brodograditelja Vatroslava Markova (1925. – 2016.) i pokojnoga samoukog umjetnika Nedjeljka Gugića Kotarca (1903. – 1997.). Za izložbu su svoje radove ustupili ribar Nikica Oreb Črnilo (1958.), kreativac i zaljubljenik u drvo Dragan Dragojević Maško (1955.), građevinar Miljenko Radonić (1953.) te brodski mehaničar i pomorac Dragan Cvjetinović (1954.).

Izložba je pobudila veliko zanimanje javnosti, a posjetiteljima je bila dostupna dva tjedna u prizemlju Osnovne škole Vela Luka. Realizaciji izložbe posebice su pridonijeli članovi Inicijative Ivo Žuvela i Veselin Oreb, bez čijeg entuzijazma i volonterskog rada ne bi bilo moguće realizirati izložbu. Sve navedene aktivnosti ostvarene proteklih godina suradnjom Inicijative i Centra za kulturu Vela Luka potekle su iz bogate pomorske tradicije Vele Luke, ali i snažne svijesti o važnosti njezina očuvanja i vrednovanja te o potrebi uključivanja pomorske tematike u šire baštinske diskurse. Temeljni ciljevi dosadašnjih aktivnosti bili su upoznavanje šire javnosti s pomorskom baštinom Vele Luke, valorizacija te prezentacija prikupljene građe i njezina šira kontekstualizacija.

Zbog intenzivnog djelovanja Inicijative za promicanje pomorske baštine Vele Luke u javnosti je neformalno razmatrana i mogućnost osnivanja Muzeja pomorstva Vele Luke. Inicijativa za promicanje pomorske baštine Vele

Luke, u suradnji s Centrom za kulturu Vela Luka, nastavlja provoditi terenska i arhivska istraživanja, pratiti rad lokalnih kreativaca, tiskati kalendare, prikupljati građu pomorske tematike koja bi mogla rezultirati opsežnom monografijom, a u pripremi je i izložba koja bi prezentirala predmete što su ih pomorci donosili s putovanja te time utjecali na kvalitetu života i status svojih obitelji u vrijeme kada su pojedini predmeti bili teško dostupni i bili prava rijetkost. Suradnja lokalne grupe entuzijasta i krovne kulturne ustanove u mjestu pokazala se vrlo uspješnom i primjer je dobre prakse na otoku Korčuli, ali može biti dobar primjer i drugima.

IZVORI

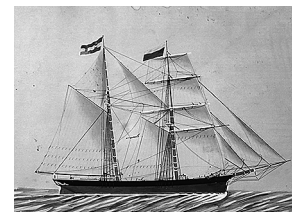
1. Arhivski sabirni centar Korčula – Lastovo u Žrnovu.
2. Arhiv Centra za kulturu Vela Luka.
3. Katalog izložbe *Pomorstvo Vele Luke*. Izdavač: Inicijativni odbor za postavljanje izložbe o pomorstvu Vele Luke, 2016. Urednik i autor teksta: Tonko Barčot.
4. Deplijan izložbe *Punim jedrima – crteži Iva Vlašića i makete luških brodomodelara*. Izdavač: Lanterna, Vela Luka. Urednik: Tonko Barčot. Autorica teksta: Rada Dragojević Čosović.

Primljeno: 22. rujna 2023.

ACTIVITY OF THE INITIATIVE FOR PROMOTING THE MARITIME HERITAGE OF VELA LUKA IN COLLABORATION WITH THE VELA LUKA CULTURE CENTRE

IN 2016, in Vela Luka an initiative was made to promote the maritime heritage of Vela Luka. Since its foundation, in association with the Vela Luka Culture Centre, several exhibitions have been held and seven calendars with maritime and seafaring themes have been presented. The basic objectives of activities to date have been to acquaint the general public with the maritime heritage of Vela Luka, its valorisation and the presentation of the material collected together with broad contextualisation.

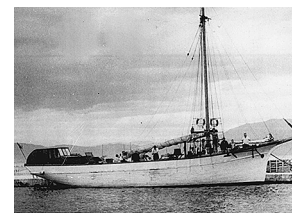
These activities attracted great attention from the local community as well as from numerous visitors from outside, and since quite recently the Initiative has operated within the Lanterna Association, an NGO for the promotion of the culture, the customs, heritage and natural values of Vela Luka and Korčula Island. From its foundation, the Initiative for the Promotion of the Maritime Heritage of Vela Luka has made a crucial contribution to the preservation of the seafaring heritage of the place and is continuing its operations in collaboration with the Vela Luka Culture Centre.

VELA LUKA - 1700. Godina Pomorstvo Vele Luke, Izdavač: Inicijativni odbor za postavljanje izložbe o pomorstvu Vele Luke, 2016. Urednik i autor teksta: Tonko Barčot.

SIJEČANJ 2018

POSREDOBAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PEKNE	SUBOTA	NEDELJA
1	2	3	4	5	6	7
8	9	10	11	12	13	14
15	16	17	18	19	20	21
22	23	24	25	26	27	28
29	30	31				

VELA LUKA - 1700. Godina Pomorstvo Vele Luke, Izdavač: Inicijativni odbor za postavljanje izložbe o pomorstvu Vele Luke, 2016. Urednik i autor teksta: Tonko Barčot.

VELJACA 2018

POSREDOBAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PEKNE	SUBOTA	NEDELJA
		1	2	3	4	
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28				

VELA LUKA - 1700. Godina Pomorstvo Vele Luke, Izdavač: Inicijativni odbor za postavljanje izložbe o pomorstvu Vele Luke, 2016. Urednik i autor teksta: Tonko Barčot.

SRPANJ 2018

POSREDOBAK	UTORAK	SRIJEDA	ČETVRTAK	PEKNE	SUBOTA	NEDELJA
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23/30	24/31	25	26	27	28	29

sl.9. Posjetitelji na izložbi *Pomorstvo Vele Luke*, 2018.

sl.10.-11. Posjetitelji na izložbi *Pomorstvo Vele Luke*, galerija Centra za kulturu Vela Luka, 2018.

sl.12. Kalendar za 2018. godinu (siječanj, veljača, srpanj)